1. భారత రాజ్యాంగంలోని ప్రస్తావికలో పొందుపరచబడిన సౌభ్రాతృత్వం అనే భావన ఏమిటి? ఈ సూత్రం నేటి భారతదేశ సామాజిక-రాజకీయ పరిస్థితుల్లో ఎంతవరకు ప్రాసంగికంగా ఉంది?

భారత రాజ్యాంగ ప్రవేశికలో పొందుపరచబడిన సోదరభావం అనే భావన, భారతదేశ పౌరులందరిలో సోదర భావాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది మతం, కులం, భాష లేదా ప్రాంతం ఆధారంగా విభేదాలను అధిగమించి, ఐక్యత, సంఘీభావం మరియు పరస్పర గౌరవం యొక్క స్ఫూర్తిని నొక్కి చెబుతుంది.

ప్రస్తావికలోని సోదరభావం యొక్క భావన

1. **సోదరభావం మరియు ఐక్యత:** విభిన్న నేపథ్యాలు ఉన్నప్పటికీ, భారతీయులందరూ సోదరభావం అనే సాధారణ భావనతో కట్టుబడి ఉన్నారనే భావనను సౌభ్రాతృత్వం పెంపొందిస్తుంది.

- రాజ్యాంగంలోని అధికరణం 51A(e) పౌరులు సామరస్యాన్ని మరియు ఉమ్మడి సోదర స్ఫూర్తిని ప్రోత్సహించాలని కోరుతుంది, పౌరుల దైనందిన చర్యలతో సోదరభావం అనే ఆలోచనను నేరుగా అనుసంధానిస్తుంది.
- ఉదాహరణ: CSDS అధ్యయనంలో దాదాపు మూడొంతుల మంది భారతీయులు (76%) భారతదేశం హిందువులకు మాత్రమే కాకుండా అన్ని మతాల పౌరులకు సమానంగా చెందుతుందని చెబుతున్నారు.

2. **జాతీయ సమగ్రత:** సౌభ్రాతృత్వం అనేది దేశానికి చెందినవారమనే భావాన్ని మరియు విధేయతను పెంపొందిస్తుంది, ఇది జాతీయ సమగ్రతను కాపాడుకోవడానికి కీలకమైనది.

- **ఉదాహరణ:** ఏక్ భారత్ శ్రేష్ఠ భారత్ చొరవ జాతీయ ఐక్యతను పెంపొందించే మరియు విభిన్న రాష్ట్రాల మధ్య బంధాలను బలోపేతం చేసే సాంస్కృతిక మార్పిడిని ప్రోత్సహించడం ద్వారా సోదరభావానికి ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది.

3. **సామాజిక సామరస్యం:** సోదరభావం వివిధ వర్గాల మధ్య పరస్పర గౌరవం మరియు సహకారాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది, సామాజిక ఉద్రిక్తతలు మరియు సంఘర్షణలను తగ్గిస్తుంది.

- **ఉదాహరణ:** సచార్ కమిటీ నివేదిక (2006) సామాజిక సామరస్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి, అసమానతలను పరిష్కరించడం ద్వారా మరియు సమాజ భావాన్ని పెంపొందించడం ద్వారా సోదరభావానికి ప్రత్యక్షంగా మద్దతు ఇవ్వడానికి సమ్మిళిత విధానాలను నొక్కి చెప్పింది.

4. **వ్యక్తి గౌరవం:** సౌభ్రాతృత్వం ప్రతి వ్యక్తికి విలువ మరియు గౌరవం లభించేలా చేస్తుంది, సమానత్వం మరియు న్యాయాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది.

- కెఎస్ పుట్టస్వామి వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2017) కేసులో, గోప్యతా హక్కు వ్యక్తి గౌరవానికి అనుసంధానించబడింది, ఇది సోదరభావం ద్వారా సమర్థించబడుతుంది, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛలు మరియు గౌరవం సామాజిక పరస్పర చర్యలలో అంతర్భాగంగా ఉన్నాయని నిర్ధారిస్తుంది.

ప్రస్తుత సామాజిక-రాజకీయ దృశ్యంలో ఔచిత్యం

1. సామాజిక ఐక్యత: భారతదేశ బహుళ సాంస్కృతిక సమాజంలో సామాజిక ఐక్యతను కాపాడుకోవడానికి, విభజన ధోరణులను నివారించడానికి సోదరభావం చాలా ముఖ్యమైనది.

2. మత సామరస్యం: మతతత్వాన్ని ఎదుర్కోవడంలో మరియు విభిన్న మత సమాజాల మధ్య శాంతియుత సహజీవనాన్ని పెంపొందించడంలో సోదరభావం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది.

- **ఉదాహరణ:** ప్రభుత్వం నిర్వహిస్తున్న 'ఖౌమి ఏక్తా వారం' మత సామరస్యాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది, అన్ని పౌరులు మత వైవిధ్యాన్ని స్వీకరించి గౌరవించమని ప్రోత్సహించడం ద్వారా సోదర స్ఫూర్తిని ప్రతిబింబిస్తుంది.

3. కుల మరియు ప్రాంతీయ ఐక్యత: సౌభ్రాతృత్వం వివిధ కులాలు మరియు ప్రాంతాల మధ్య అంతరాన్ని తగ్గిస్తుంది, సమ్మిళిత అభివృద్ధిని పెంపొందిస్తుంది, సామాజిక అసమానతలను తగ్గిస్తుంది.

4. జాతీయ సమగ్రత: ప్రాంతీయత, వేర్పాటువాద ఉద్యమాలను ఎదుర్కోవడం ద్వారా, ఐక్య భారతదేశాన్ని ప్రోత్సహించడం ద్వారా సౌభ్రాతృత్వం జాతీయ సమగ్రతను బలపరుస్తుంది.

- ఉదాహరణ: సర్కారియా కమిషన్ సహకార సమాఖ్యవాదాన్ని నొక్కి చెప్పింది, ఇది ప్రాంతీయ వైవిధ్యాన్ని గౌరవిస్తూ ఐక్యతను పెంపొందించడం ద్వారా సోదరభావం యొక్క సూత్రానికి అనుగుణంగా ఉంటుంది.

5. వివక్షను ఎదుర్కోవడం: వివక్షను పరిష్కరించడంలో మరియు ప్రతి పౌరుడి గౌరవాన్ని నిర్ధారించడంలో, మరింత సమానమైన సమాజానికి దోహదపడడంలో సోదరభావం కీలకం.

భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఊహించిన సోదరభావం అనే సూత్రం, భారతదేశం వంటి వైవిధ్యభరితమైన దేశంలో ఐక్యత, సమగ్రత మరియు గౌరవాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ఒక మూలస్తంభంగా మిగిలిపోయింది. సమర్థవంతమైన విధానాలు మరియు పద్ధతుల ద్వారా ఈ సూత్రాన్ని నిలబెట్టుకోవడం దేశ సామాజిక-రాజకీయ స్థిరత్వం మరియు పురోగతికి చాలా అవసరం. సోదరభావం అనేది ఒక ఆదర్శం మాత్రమే కాదు, సంఘటిత మరియు సమ్మిళిత సమాజాన్ని నిర్మించడానికి ఆచరణాత్మక అవసరం.

2. భారత రాజ్యాంగంలోని అధికరణం 19 యొక్క ప్రాముఖ్యతను చర్చించండి. ఈ అధికరణం ద్వారా హామీ ఇవ్వబడిన స్వేచ్ఛలకు నేటి కాలంలో ఉన్న సవాళ్లు ఏమిటి? ఈ హక్కులను రక్షించేందుకు తీసుకోవలసిన చర్యలు ఏమిటి?

భారత రాజ్యాంగంలోని అధికరణం 19 భారత పౌరులకు ఆరు ప్రాథమిక స్వేచ్ఛలను హామీ ఇస్తుంది: వాక్ స్వాతంత్ర్యం మరియు భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛ, సమావేశం, సంఘం, కదలిక, నివాసం మరియు ఏదైనా వృత్తిని అభ్యసించే హక్కు లేదా ఏదైనా వ్యాపారం లేదా వ్యాపారాన్ని కొనసాగించే హక్కు. ఈ స్వేచ్ఛలు ప్రజాస్వామ్య సమాజం యొక్క పనితీరుకు చాలా అవసరం మరియు భారతదేశంలో వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు పునాదిగా నిలుస్తాయి.

అధికరణం 19 యొక్క ప్రాముఖ్యత

1. వాక్ స్వాతంత్ర్యం మరియు భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛ: ప్రజాస్వామ్యానికి ఇది చాలా అవసరం, పౌరులు అభిప్రాయాలను వ్యక్తీకరించడానికి, ప్రభుత్వాన్ని విమర్శించడానికి మరియు ప్రజా చర్చలో పాల్గొనడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

- **ఉదాహరణ:** శ్రేయ సింఘాల్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2015) కేసులో, సుప్రీంకోర్టు ఐటీ చట్టంలోని సెక్షన్ 66Aని కొట్టివేసింది, వాక్ స్వాతంత్ర్యాన్ని సమర్థిస్తూ, వాక్ స్వాతంత్ర్యం ప్రజాస్వామ్యానికి జీవనాడి అని నొక్కి చెప్పింది.

2. శాంతియుతంగా సమావేశమయ్యే స్వేచ్ఛ: ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యంలో కీలకమైన అంశం అయిన పౌరులు గుమిగూడి నిరసన తెలిపేందుకు వీలు కల్పిస్తుంది.

- **ఉదాహరణ:** మజ్దూర్ కిసాన్ శక్తి సంఘటన్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2018) కేసులో, కొన్ని షరతులకు లోబడి నిరసన తెలిపే హక్కును ప్రాథమిక హక్కుగా న్యాయస్థానం ధృవీకరించింది.

3. సంఘాలు ఏర్పాటు చేసుకునే స్వేచ్ఛ: సమిష్టి బేరసారాలు మరియు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యానికి కీలకమైన యూనియన్లు, రాజకీయ పార్టీలు, కంపెనీలు, భాగస్వామ్య సంస్థలు, సంఘాలు, క్లబ్‌లు, సంస్థలు మరియు ట్రేడ్ యూనియన్ల ఏర్పాటుకు మద్దతు ఇస్తుంది.

- **ఉదాహరణ:** సుప్రియా చక్రవర్తి వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2023) కేసులో, రాజకీయ పార్టీలు, కంపెనీలు, భాగస్వామ్య సంస్థలు, సంఘాలు, క్లబ్‌లు మరియు సంస్థలు సంఘాలను ఏర్పాటు చేసుకునే హక్కులో భాగమని కోర్టు ధృవీకరించింది, అధికరణం 19 పరిధిని మరింతగా పెంచింది.

4. సంచార మరియు నివాస స్వేచ్ఛ: అంతర్గత వలసలను సులభతరం చేస్తుంది, ఆర్థిక వృద్ధికి మరియు సామాజిక చలనశీలతకు దోహదపడుతుంది.

- **ఉదాహరణ:** హౌసింగ్ సొసైటీ లిమిటెడ్ (1995) కేసులో, అధికరణం 19(1)(ఇ) కింద నివాస హక్కులో ఆశ్రయం పొందే హక్కు మరియు ఆ ప్రయోజనం కోసం ఇళ్ళు నిర్మించుకునే హక్కు కూడా ఉందని న్యాయస్థానం తీర్పు చెప్పింది.

5. ఏదైనా వృత్తిని అభ్యసించే స్వేచ్ఛ: వ్యక్తిగత వృద్ధికి మరియు ఆర్థిక అభివృద్ధికి కీలకమైన వ్యవస్థాపకత మరియు ఆర్థిక స్వేచ్ఛను ప్రోత్సహిస్తుంది. **ఉదాహరణ:** భారతదేశంలో స్టార్టప్‌ల పెరుగుదల, ఏదైనా వృత్తిని ఎంచుకునే మరియు ఆచరించే స్వేచ్ఛ ద్వారా నడపబడటం, ఆర్థిక వ్యవస్థకు గణనీయంగా దోహదపడింది.

సమకాలీన సవాళ్లు

నిర్బంధం మరియు డిజిటల్ పర్యవేక్షణ: ఇంటర్నెట్ నిలిపివేతలు మరియు ఆన్‌లైన్ కంటెంట్‌పై పెరుగుతున్న పర్యవేక్షణ మాట్లాడే స్వేచ్ఛకు ముప్పుగా మారుతున్నాయి.

- నివేదిక ప్రకారం, 2022లో ప్రపంచవ్యాప్తంగా జరిగిన ఇంటర్నెట్ నిలిపివేతల్లో భారత్ 58% వాటా కలిగి ఉంది, మొత్తం 84 సార్లు ఇంటర్నెట్ నిలిపివేయబడింది.
- అనురాధ భాసిన్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2020) కేసులో సుప్రీంకోర్టు తీర్పు ప్రకారం, ఇంటర్నెట్ నిలిపివేతలు తాత్కాలికం, అవసరమైనవి మరియు సముచితమైనవి కావాలని పేర్కొంది.

2. నిరసనలపై పరిమితులు:144 సెక్షన్ మరియు ఇతర చట్టాలను విధించడం వల్ల శాంతియుత సమావేశాలను అణచివేయవచ్చు.

- ఉదాహరణ: రైతుల నిరసనల వంటి నిరసనల సమయంలో తరచుగా సెక్షన్ 144ను ఉపయోగించడం వలన గుమిగూడే హక్కు హరించబడింది.

3. భిన్నాభిప్రాయాలను అణచివేయడం: రాజకీయ అసమ్మతిని అరికట్టడానికి UAPA మరియు దేశద్రోహ అభియోగాలు వంటి చట్టాలను ఉపయోగించారు.

- కేదార్ నాథ్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బీహార్ (1962) కేసులో కోర్టు, ప్రసంగం హింసను లేదా ప్రజా అశాంతిని ప్రేరేపించినప్పుడు మాత్రమే దేశద్రోహ చట్టాన్ని వర్తింపజేయాలని తీర్పు ఇచ్చింది, అసమ్మతి ప్రజాస్వామ్యంలో కీలకమైన భాగమని నొక్కి చెప్పింది.

హక్కులను కాపాడుకోవడానికి చర్యలు

1. న్యాయ పర్యవేక్షణ: స్వేచ్ఛలపై ఏకపక్ష పరిమితులను తనిఖీ చేయడానికి న్యాయ సమీక్ష యంత్రాంగాలను బలోపేతం చేయడం.

- ఉదాహరణ: శ్రేయ సింఘాల్ కేసులో చూసినట్లుగా, అధికరణం19 హక్కులపై ఏవైనా పరిమితులు సహేతుకమైనవి మరియు అవసరమైనవి అని న్యాయవ్యవస్థ నిర్ధారించుకోవాలి.
- శాంతియుత నిరసనలకు వ్యతిరేకంగా దేశద్రోహ చట్టాన్ని దుర్వినియోగం చేయకుండా ఉండేలా సవరించాలని లా కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా (2018) సిఫార్సు చేసింది.

2. శాసన సంస్కరణలు: ప్రాథమిక స్వేచ్ఛలను ఉల్లంఘించే క్రూరమైన చట్టాలను సవరించడం లేదా రద్దు చేయడం.

- ఉదాహరణ: దుర్వినియోగాన్ని నిరోధించడానికి మరియు అవి అధికరణం19 స్ఫూర్తికి అనుగుణంగా ఉండేలా చూసుకోవడానికి దేశద్రోహ చట్టం మరియు UAPAలో సంస్కరణలు వంటివి అమలు చేశారు.

3. డిజిటల్ హక్కులను ప్రోత్సహించడం: ఆన్‌లైన్‌లో గోప్యత మరియు భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛను కాపాడటానికి బలమైన డేటా రక్షణ చట్టాలను అమలు చేయండి.

- **ఉదాహరణ:** యూరోపియన్ యూనియన్ యొక్క జనరల్ డేటా ప్రొటెక్షన్ రెగ్యులేషన్ (GDPR) డిజిటల్ హక్కులను కాపాడటానికి ఒక నమూనా మరియు భారతదేశంలో గోప్యతను అనుకరించాల్సిన అవసరం ఉంది.

4. ప్రజా అవగాహన: విద్య మరియు పౌర నిశ్చితార్థ కార్యక్రమాల ద్వారా రాజ్యాంగ హక్కులపై ప్రజల అవగాహనను పెంపొందించడం.

అధికరణం 19 భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య స్ఫూర్తిని ప్రతిబింబిస్తుంది, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛలు రక్షించబడి, పెంపొందించబడుతున్నాయని నిర్ధారిస్తుంది. సమకాలీన సవాళ్లు తలెత్తుతున్నందున, అప్రమత్తమైన న్యాయ పర్యవేక్షణ, శాసన సంస్కరణలు మరియు ప్రజా అవగాహన ద్వారా ఈ హక్కులను బలోపేతం చేయడం అత్యవసరం, తద్వారా మన ప్రజాస్వామ్య పునాదిని కాపాడుతుంది.